

فصلنامه (مقاله علمی پژوهشی) جامعه‌شناسی سیاسی ایران، سال سوم، شماره دوم (پیاپی ۱۰)، تابستان

۱۳۹۹ صص ۶۲۶-۶۰۵

بررسی جرم شناختی جرم هرزه نگاری در فضای سایبر و نقش جامعه در مقابله و پیشگیری از آن

تاریخ دریافت: ۹۹/۱/۱۹

تاریخ پذیرش: ۹۹/۳/۶

روزبه حسین زاده^۱

سعید عطا زاده^۲

محمود قیوم زاده^۳

چکیده

پورنوگرافی یا هرزه نگاری، یکی از مهم‌ترین جرایمی است که علیه اخلاق و عفت عمومی انجام می‌شود و تاثیر مستقیمی بر روی جامعه می‌گذارد. از این رو؛ تحلیل و تبیین جرم شناختی هرزه نگاری سایبری و نقش جامعه در مقابله و پیشگیری از آن هدف اصلی این پژوهش است. گسترش روزافزون سایت‌های اینترنتی و نیاز و ضرورت استفاده از اینترنت توسط کاربران که اکثریت این کاربران در کشور ما از قشر جوان تشکیل شده و سلطه فرهنگ غربی مروج اومانیزم بر فضای مجازی و ازدیاد سایت‌های هرزه نگار که بویژه فرهنگ‌های دین مدار را مورد هجوم قرار داده و مبتلا به بودن این مسأله با توجه به جنگ نرم غرب علیه کشورمان می‌بایست جز مواردی با اولیت بالا باشد. روش تحقیق این پژوهش توصیفی- اسنادی است و اطلاعات با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و سایت‌های اینترنتی جمع‌آوری شده‌اند.

یافته‌های این پژوهش در پاسخ به این سوال تحقیق- علل رواج یافتن هرزه نگاری اینترنتی در جامعه ایران چه می‌باشند؟ نتایج تحقیق نشان می‌دهد؛ عوامل ساختاری، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی از مهم‌ترین علل شیوع هرزه نگاری سایبری می‌باشند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد؛ تاثیر نقش بزه دیده در فرایند وقوع جرم هرزه نگاری سایبری و همچنین مجازات آن در انگلستان سبب شده تا بحث عدالت ترمیمی و کارکرد آن نسبت به این جرم بسیار پررنگ و موثر باشد.

کلید واژگان: هرزه نگاری، جرم شناختی، جامعه، پیشگیری.

۱. مقدمه و بیان مسئله

اینترنت به عنوان مهم‌ترین رسانه عصر جدید در کنار محاسن و مزایای بی‌شمار خود که می‌تواند منشا آثار مثبت و بالنده برای تعالی انسان باشد، همچنین، می‌تواند نقش تخریب‌کننده نیز برای جامعه بشری ایفا نماید. شایان ذکر است که هر چند هدف از اختراع رایانه، تسریع و تسهیل پردازش اطلاعات بوده و مخابرات نیز به عنوان مهم‌ترین ابزار ارتباطی، در نشر اطلاعات پردازش شده، نقش به‌سزایی ایفا کرده است اما طی نیم‌قرن اخیر، به تدریج با کشف قابلیت‌های شگرف ناشی از تلفیق این دو فناوری، عرصه فناوری اطلاعات و ارتباطات دگرگون شده است. اوج این انقلاب را می‌توان در ظهور شبکه‌های اطلاع‌رسانی رایانه‌ای جهانی دانست که از دهه نود میلادی به بعد، تحولی بنیادین را در این حوزه رقم

۱. دانشجوی دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی، واحد ساوه، دانشگاه آزاد اسلامی، ساوه، ایران.

۲. استادیار حقوق جزا و جرم‌شناسی، پژوهشگاه مطالعات ناجا (استاد مدعو دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساوه) (نویسنده مسئول).

۳. استاد گروه فقه و مبانی حقوق، واحد ساوه، دانشگاه آزاد اسلامی، ساوه، ایران.

زده‌اند. این شبکه‌ها که خود از بسیاری سامانه‌های رایانه‌ای متصل به یکدیگر تشکیل شده‌اند، فضایی با ویژگی‌های کاملاً جدا از دنیای فیزیکی به وجود آورده‌اند که با عنوان «فضای سایبر» شناخته می‌شود (ملک زاده، ۱۳۹۶: ۲). با ظهور اینترنت و شبکه‌های اینترنتی، جامعه امروز با آسیب‌های فرهنگی و اجتماعی نو ظهوری مواجه شده است. از جمله این آسیب‌ها می‌توان به ناامیدی نسبت به آینده، دوری از معنویات، سست شدن بنیان‌های خانوادگی، ایجاد شکاف ارزشی بین والدین و فرزندان، بحران هویت، اعتیاد، تجمل‌گرایی، تغییر الگوها، بحران ارزشی، اختلال در رفتار اجتماعی، دوری از ارزش‌های دینی، تعارض خانوادگی و گرایش به ابتذال و انحراف اخلاقی در غریزه جنسی اشاره نمود (وو، ۲۰۰۴: ۳).

بر این اساس؛ از جمله پیامدهای منفی فضای مجازی، پیدایش جرایم نوظهور رایانه‌ای و اینترنتی بویژه پورنوگرافی یا هرزه‌نگاری است که مورد نظر این پژوهش نیز می‌باشد. در واقع؛ پورنوگرافی یا هرزه‌نگاری، یکی از مهم‌ترین جرایمی است که علیه اخلاق و عفت عمومی انجام می‌شود و تاثیر مستقیمی بر روی خانواده و خاصاً کودکان و نوجوانان می‌گذارد. پورنوگرافی در مفهوم عامه به معنای مطالبی است که به قصد تحریک جنسی ارائه می‌شود. همچنین؛ پورنوگرافی، معنویات را کم رنگ و روابط اجتماعی، خانوادگی را خدشه دار می‌کند و البته به دلیل تضاد هنجاری که با جامعه ایران دارد ناهنجاری تلقی می‌گردد.

یکی از مهم‌ترین خطرات استفاده‌ی نوجوانان از اینترنت، بازدید از سایت‌های پورنو و خواندن هرزه‌نگاری‌هایی است که به سهولت از طریق اینترنت در دسترس افراد قرار می‌گیرد. تعداد این سایت‌ها در اینترنت که به صورت تخصصی و با نامی مرتبط به مسائل جنسی فعالیت می‌نمایند حدود چهل هزار مورد است. چنان‌چه آمار برخی از سایت‌ها را که حاوی مطلب و عکس‌های پورنوگرافیک هستند، اما به طور مستقیم به آن نمی‌پردازند، به این آمار اضافه شود، حجم غیرقابل‌باوری از این هرزه‌نگاری‌ها در اینترنت بدست خواهد آمد.

۲. پیشینه تحقیق

- مهدوی ثابت و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان «ایمن‌سازی کودکان از آسیب‌ها و تهدیدات فضای سایبر (با تاکید بر اقدامات پلیس بین‌الملل)» به این موضوع می‌پردازند اینترنت و فضای سایبر با وجود مزایایی که به همراه دارد، آسیب‌ها و مخاطراتی نیز دارا می‌باشد و با توجه به نوین بودن این پدیده، بسیاری از والدین فرصت، امکان و یا توان کافی برای شناخت دقیق این فضا و کاربردهای آن ندارند و عدم آشنایی مناسب آن‌ها با فضای سایبری و در مقابل، استفاده روزمره کودکان از این فضا، با لحاظ این نکته که شخصیت و جامعه‌پذیری کودکان در هر لحظه در حال تغییر و رو به تکامل است، احتمال خطر بزهکاری در دوران کودکی را بیش از پیش افزایش داده است. در کل یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد با توجه به انعطافی که مخاطرات سایبری دارا می‌باشند که هر لحظه احتمال وقوع جرمی جدید در این فضا وجود دارد، اقدامات پلیس بین‌الملل در پیشگیری از آسیب‌های فراروی کودکان در فضای سایبری بسیار اهمیت دارد و تلاش‌های بسیاری توسط پلیس در کشورهای مختلف برای نظارت عمومی و کنترل اجتماعی در بکارگیری فضای سایبری صورت گرفته است که می‌تواند الگوبخش برای اقدامات پلیس کشورمان باشد. همچنین؛ جداسازی قسمت‌های

مخصوص کودکان و نوجوانان در فضای سایبر بر مبنای رده بندی سنی و جنسی آن ها برای صیانت از کودکان الزامی است.

- احمدوند و مرتضوی (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان «واکاوی تاثیرپذیری پدیده طلاق از فضای سایبر و شبکه های اجتماعی» ظهور تکنولوژی های نوین ارتباطی در عصر حاضر به همراه تحولاتی که در فضای مجازی به وجود آمده است، موجب بروز تغییرات عمده ای در سبک زندگی انسان ها شده و بسیاری از کارکردهای خانواده را دچار اختلال کرده است. فضای مجازی در کنار مزایای بی شمار، دارای معایب شایان توجهی نیز می باشد و می تواند آسیب های اخلاقی زیادی را برای خانواده و روابط اعضای آن در پی داشته باشد و آسیب های جبران ناپذیری به جنبه های مختلف نظام خانواده، وارد سازد. شبکه های اجتماعی، به عنوان وسیع ترین و سریع ترین شبکه ی ارتباطی در عصر کنونی، بیشترین تأثیر منفی را بر روی زندگی زناشویی داشته و باعث بروز پدیده ی طلاق می گردد. در نهایت؛ تعامل سازنده با فضای مجازی، استفاده ی بهینه از آن، شناسایی و پیشگیری از خطرات احتمالی و ارائه ی راهکاری برای کاهش تأثیر موارد ذکر شده بر میزان طلاق، از نکاتی است که در نوشتار موصوف مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

- قاسم زاده لیاپی و ریسی دزکی (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان «کاربست قوانین و مقررات ارتباطی در صیانت از حریم خصوصی شهروندان در فضای سایبر» نشان می دهد با پیدایش و توسعه فضای سایبر حمایت از حریم خصوصی شهروندان صرفا با قواعد حقوق بشر سنتی امکان پذیر نیست. از این رو؛ باید با توسعه قوانین و مقررات داخلی هم راستا با قواعد بین المللی و اقدامات فراملی و نیز با در نظر گرفتن فناوری و شیوه های نوپدید ارتباطی و الزامات زیست در فضای سایبر و همچنین توصیه ها و قواعد تدوینی سازمان هایی مانند اتحادیه بین المللی مخابرات و سازمان جهانی مالکیت فکری، از این حقوق مهم شهروندان صیانت کرد.

- حسینی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان «بررسی تطبیقی هزینه نگاری در حقوق ایران و آمریکا به این موضوع می پردازند که تهدید فزاینده هزینه نگاری و پیامدهای مخرب بی شمار آن بر خانواده، زنان، کودکان و به طور کلی جامعه، باعث شده است که کشورهای مختلف از جمله ایران و ایالات متحده آمریکا این پدیده را جرم انگاری کنند. در حقوق کیفری ایران برخی رفتارهای مرتبط با هزینه نگاری با رویکرد ممنوعیت مطلق جرم انگاری شده است و هزینه نگاری از حیث وسیله، هم جنبه دیداری داشته و هم به محتویات شنیداری و کتبی تسری دارد. نظام حقوقی ایالات متحده آمریکا نیز به موازت شیوع و گسترش این پدیده، بسیاری از رفتارهایی که در حوزه هزینه نگاری کودکان واقع می شود را جرم انگاری کرده و مجازات های نسبتا سنگینی که شامل حتی مجازات اعدام و حبس ابد می شود را پیش بینی نموده است. در نظام حقوقی آمریکا هزینه نگاری کودک فقط جنبه دیداری داشته و مشتمل بر نمایش آشکار رابطه جنسی است.

۳. مبانی نظری

۱- ۳. تئوری انومی یا بی هنجاری

دورکیم بخش عمده جامعه مدرن را با این عنوان توصیف می نمود که در حالتی از انومی و بی تفاوتی به سر می برد و فاقد انتظام کافی و قواعد ضروری به منظور ایجاد همزمان و یکجای توازن اجتماعی و توازن فردی است. در نتیجه جامعه

مدرن به تمامی انواع تضادها میان افراد خود خواه امکان بروز می دهد. وی معتقد بود، تقسیم کار در جامعه صنعتی وسیله ای بود که جوامع نوین بتوانند بدون تضاد بحیات ادامه دهند. تقسیم کار جدید همراه با اقتصاد صنعتی در واقع گروه‌های تخصصی را ملزم به همکاری و کار با یکدیگر می نمود. او معتقد بود اگر چنین چیزی رخ ندهد نتیجه آن افزایش میزان بزهکاری و خودکشی خواهد بود، زیرا غرایز و رفتارهایی که پایه زیست شناختی دارد، خود را نمایان خواهد ساخت. ایده اصلی دورکیم، آن است که زندگی بدون وجود الزام‌های اخلاقی یا ضرورت‌های اجتماعی، تحمل ناپذیر می شود، و در نهایت به شکل‌گیری پدیده آنومی، یعنی نوعی احساس بی‌هنجاری می انجامد که اغلب مقدمه ای برای دست‌یازیدن افراد به خودکشی و کجروی است (دورکیم، ۱۳۸۳: ۱۸۲).

۲-۳. نظریه برچسب زنی

نظریه انگ زنی یا نظریه برچسب که رویکرد کنش متقابل هم نامیده شده عمدتاً به پیامدهای بین کجرفتار و جامعه هم نوا، به ویژه عوامل رسمی کنترل اجتماعی، می پردازد. انگ زنی نظریه ای فرایندی است و تحلیل‌های آن بر واکنش‌های دیگران نسبت به افراد یا کنش‌ها و ارزیابی منفی از آن متمرکز است و دو جزء عمده دارد: ۱- تعریف کجرفتاری و ۲- پیامدهای اعمال کنترل اجتماعی در مورد آنان که کجرفتار تعریف شده اند.

نظریه پردازان نظریه برچسب: هاوارد بکر، اروین گافمن و ادوین لمبرت هستند.

نظریه پردازان نظریه برچسب، انحراف را یک پدیده اجتماعی می دانند و این جامعه است که هویت انحرافی را در افراد پدید می آورد. (توسلی، ۱۳۸۴: ۱۲۹).

۳-۳. نظریه برجسته سازی

تحقیقات بسیار زیادی در مورد برجسته سازی در رسانه‌ها انجام شده اما آیا برجسته سازی در فضای مجازی وجود دارد؟ با توجه به اینکه مخاطبان در فضای مجازی بسیار متفرق هستند، بنا بر این احتمالاً برجسته سازی در این شرایط کمی مشکل‌تر از برجسته سازی در سایر رسانه‌هاست (ویلیامز، ۲۰۱۴: ۲۲) معتقد است به دلیل شاخه شاخه شدن شدید موضوعات در فضای مجازی برجسته سازی در آن ضعیف‌تر از نوع واقعی آن است و فرآیند کنترل ذهن بیشتر از طریق تکرار و نفوذ در پارادایم‌ها تعقیب می‌شود.

۴. مفاهیم تحقیق

۱-۴. مفهوم هرزه‌نگاری

تعریف هرزه‌نگاری به عنوان یک پدیده‌ی جنایی در چهارچوب حقوق کیفری و جنایی که صرفاً به نفس جرم و تجزیه و تحلیل ارکان مندرج در تعریف قانونی مجرد از بزه‌کار، دایره‌ی شمول و طریق پیشگیری آن می‌پردازد، با تعریف هرزه‌نگاری از دیدگاه جرم‌شناسی متفاوت است. این تفاوت ناشی از وجوه اختلاف جرم‌شناسی و حقوق کیفری از لحاظ روش بررسی و دایره‌ی شمول هر یک و طرق پیشگیری است (کی‌نیا، ۱۳۸۸: ۱۴). به عبارت دیگر؛ موضوع جرم‌شناسی بررسی علمی مجموعه‌ی پدیده جنایی است. در صورتی که بررسی حقوقی این پدیده با حقوق کیفری عمومی و حقوق کیفری اختصاصی است. از نگاه حقوق کیفری برای رسیدن به تعریفی روشن و قابل قبول از هرزه‌نگاری باید آن را در قالب و چهارچوب

پدیده‌ی جنایی، در مفهوم مجرد قانونی آن تعریف کرد. پدیده‌ی جنایی از دیدگاه قانونی چنین تعریف شده است، «فعلی که به دلیل اخلال در نظم اجتماعی، در قانون جزا تصریح و مجازاتی برای آن منظور شده است» (اردبیلی، ۱۳۸۸: ۲۲).

بر اساس این تعریف برای آن که از نظر قانونی فعلی را هزینه‌نگاری بدانیم باید نخست: مخالف نظم اجتماعی، دوم: پیش‌بینی شده در قانون جزا و توأم با مجازات باشد، لذا هزینه‌نگاری با جریحه‌دار کردن عفت و اخلاق عمومی و فردی از طریق تحریک و ترغیب افراد به ارتکاب اعمال منافی عفت و انحرافات گوناگون جنسی، مصداق بارز اخلال در نظم اجتماعی است به‌ویژه در کشور ما که نظم اجتماعی مبتنی است بر یک سلسله قواعد منبعث از آیین الهی و یک سلسله قواعد اجتماعی ناشی از ضرورت‌های زندگی در جامعه که افراد نمی‌توانند خلاف آن‌ها توافق نمایند اما رویکرد جرم‌شناسی در تعریف پدیده‌ای چون هزینه‌نگاری در قالب و چهارچوب نظام حقوقی و قوانین کیفری محصور نیست؟ بلکه بر اساس معیارهای اجتماعی و بایدها و نبایدهای اخلاقی و عرفی جامعه، بسیاری از رفتارهایی را هم که در قانون تصریح نشده در بر می‌گیرد. به بیان دیگر؛ برای ارائه تعریف هزینه‌نگاری از منظر جرم‌شناسی، باید آن را به عنوان گونه‌ای «کژروی» ارزیابی و توصیف کرد، چه جامعه‌شناسان و جرم‌شناسان رفتارهایی که در خارج از قلمرو حقوق کیفری با الگوی رفتار عموم مردم منطبق نیست به «کژروی» تعبیر می‌کنند (اردبیلی، ۱۳۸۸: ۲۳-۲۲). زیرا بسیاری از مصادیق هزینه‌نگاری از افعال مخالف با نظم اخلاقی و نقض بعضی از هنجارهای اخلاقی است که در تکوین یک پدیده‌ی جنایی پیش‌بینی شده در قانون هیچ‌گونه تأثیری ندارد، مانند بی‌عفتی در کلام، اما چگونه می‌توان مصادیق هزینه‌نگاری را به عنوان محتوای مخالف با نظم و هنجارهای جامعه فهرست کرد تا بتوان بر اساس آن تعریفی جرم‌شناسانه از هزینه‌نگاری ارائه داد؟ در واقع امر، فهرست افعال هزینه‌نگارانه‌ی مخالف با اخلاق و نظم اجتماعی بسیار متغیر به نظر می‌رسد و برحسب زمان، آداب و رسوم جامعه، نیازها و هدف‌های آن در حال دگرگونی است. می‌دانیم که در جرم‌شناسی، یعنی عملی که به علت‌های وقوع بزه و درمان اعمال مجرمانه می‌پردازد. جرم اساساً به کلیه‌ی اعمال ضدا اجتماعی یا کنش‌هایی که جامعه را دست‌خوش آسیب می‌کند، خواه موجب آن‌ها علت‌های روانی باشد یا اجتماعی اطلاق می‌گردد همچنین باید عنوان کرد که در نظام حقوقی ایران، تعریفی از هزینه‌نگاری ارائه نشده است و همچون عموم جرایم، قانون‌گذار صرفاً با به کار بردن عباراتی اقدام به نام بردن مصادیق آن جرم کرده است. در رابطه با این جرم قانون‌گذار در ذیل فصل چهارم از قانون جرایم رایانه‌ای با به کار بردن عباراتی هم‌چون: «جریحه‌دار کردن عفت عمومی»، «مستهجن»، «افساد»، «صحنه‌ها و صور قبیحه»، تمامی مصادیق احتمالی هزینه‌نگاری را جرم‌انگاری نماید؛ اما بررسی دقیق قوانین موجود نشان می‌دهد که قانون‌گذار در این زمینه آن چنان که باید و شاید موفق نبوده است؛ چرا که هنوز هم موارد و مصادیق مهمی وجود دارند که مرتکبان آنها قابل مجازات نیستند. به عبارت دیگر؛ در برخی از مصادیق هزینه‌نگاری، محاکم با خلاء قانونی مواجه هستند؛ این امکان وجود دارد که برای پاسخگویی به تقاضای افکار عمومی یا به هر دلیل دیگر، به ارائه تفسیرهای موسع از قوانین کیفری مبادرت نموده و مرتکبان را به هر طریق ممکن، مجازات کنند.

فضای سایبر یک مفهوم عام است که علاوه بر اینکه اینترنت را در بر می‌گیرد مواردی همچون امواج موبایل، تلفن (مخابرات) و غیره را نیز در بر می‌گیرد. به طور کلی به دلیل اینکه عنوان فضای سایبر مفاهیم زیادی را در بر می‌گیرد بالطبع جرایم زیادی در زیر مجموعه آن قرار می‌گیرند (انصاری، ۱۳۹۷: ۴۰).

۵. تقسیمات جرم‌شناختی در رابطه با هرزه‌نگاری

جرم‌شناسی به عنوان چهار راه و یا دلتای علوم مختلف مجموعه ای است از علومی مانند: جامعه‌شناسی کیفری، روان‌شناسی کیفری، زیست‌شناسی کیفری، انسان‌شناسی کیفری که هدف آن بررسی و مطالعه پدیده بزهکاری، شناخت علل ارتکاب جرایم، و طرق مداوا و معالجه بزه‌کاران و نهایتاً کوشش در جهت پیشگیری از وقوع بزهکاری است. بدیهی است که جرم‌شناسی به عنوان یک علم ترکیبی در جهت وصول به این آرمان از نتایج مطالعات و دست‌آوردهای دانش‌های فوق حداکثر استفاده را می‌نماید. در صورتی که بخواهیم به اعتبار علوم مختلفه که اجزای تشکیل‌دهنده علم جرم‌شناسی بوده و در ضمن خود علمی مستقل می‌باشند، علم جرم‌شناسی را تقسیم نماییم، باید آن را به علومی چون جامعه‌شناسی کیفری، زیست‌شناسی کیفری و ... تقسیم نمود. جرم‌شناسی را به تبعیت از حقوق کیفری به سه رشته جرم‌شناسی عمومی یا جرم‌شناسی ترکیبی^۱، جرم‌شناسی اختصاصی^۲ و جرم‌شناسی بالینی^۳ که ما به اختصار از آن‌ها صحبت خواهیم نمود، تقسیم می‌کنند.

۱- ۵. جرم‌شناسی عمومی

جرم‌شناسی به علت وسعت گستره شمول و استفاده از داده‌های علوم مختلف، به‌نظر برخی از متفکرین، علم مستقل و منفکی از اجزاء تشکیل‌دهنده اش نمی‌باشد و صرفاً وظیفه توضیح و هماهنگ ساختن اصول جرم‌شناسی اختصاصی را به‌عهده دارد و این یک وظیفه علمی تلقی نمی‌شود. جرم‌شناسی عمومی همان‌طور که در اوایل این نوشتار بیان داشتیم علمی است که با استفاده از مطالعات علوم دیگر سعی در بررسی پدیده بزهکاری (هرزه‌نگاری) و شناخت علت وقوع آن، مطالعه محیط زندگی بزه‌کار (هرزه‌نگار) و شرایط روحی و روانی و گذشته و حال و کمبودها و احساسات وی داشته و ضمن ارائه طرق معالجه و درمان بزهکار، به ارائه برنامه‌هایی در جهت پیشگیری بزهکاری (هرزه‌نگاری علیه کودکان) و از بین بردن زمینه‌های جرم‌زا می‌پردازد و بدین ترتیب رسالت مبارزه با فساد و انحراف و ناسازگاری با پیشنهاد برنامه‌های سالم‌سازی، ایجاد عدالت، تقویت جنبه‌های فرهنگی و بهداشتی را بدوش می‌کشد. با این آرمان که روزی این «آفت اجتماعی» از بین رفته و یا لاقلاً تضعیف گردد (نجفی‌توانا، ۱۳۹۹: ۱۱۲).

۲- ۵. جرم‌شناسی اختصاصی

از علومی که در شناخت شخصیت و روان، محیط زندگی و ویژگی جسمی بزه‌کار به جرم‌شناسی بهره می‌دهند از سه علم زیست‌شناسی کیفری، روان‌شناسی کیفری و جامعه‌شناسی کیفری باید نام برد. بهره‌گیری جرم‌شناسی از این علوم در

1 - Criminologie General
2 - Criminologie Speciale
3 - Criminologie clinique

مطالعه و بررسی پدیده بزه و شخص بزه‌کار باعث شده است که به هر کدام از این علوم جرم‌شناسی اطلاق گردد چون جرم‌شناسی زیستی، روانی، جرم‌شناسی اجتماعی.

الف- جرم‌شناسی زیستی: این علم جنبه‌ها و اثرات توارث بر شخص بزه‌کار را مطالعه می‌نماید. این رشته عملاً تحقیقات خود را به جنبه‌های تشریحی، فیزیولوژی، تشخیص بیماری، و بیوشیمی شخص بزه‌کار (هرزه نگار) توسعه می‌دهد. این علم به علت این که توسط لومبروزو در ایتالیا رونق فراوانی یافت همیشه در این کشور مورد توجه بوده و هست. امروزه در اکثر کشورهای اروپائی و بالخصوص در آلمان و اتریش مطالعات فراوانی در زمینه خصوصیات فردی، جنس، سن، بیماری، زندگی عاطفی و اساساً ویژگی‌های جسمی و حتی اثرات محیطی بر روی بزه‌کاری انجام گرفته است. یکی از معروف‌ترین افرادی که در این مورد تحقیق ذی‌قیمتی انجام داده «اکسندر»^۱ آلمانی می‌باشد که کتاب زیست‌شناسی کیفری او حاوی مطالب مختلف در رابطه با بزه، فرد بزه‌کار، اثر خصوصیات جسمانی، رابطه محیط با فرد بزه‌کار می‌باشد.

ب- جرم‌شناسی روانی: این رشته از جرم‌شناسی به بررسی خصوصیات روانی بزه‌کار (هرزه نگار)، هوش، استعداد و کمبودهای روحی وی جهت شناخت شخصیت و ارائه روش‌های درمان نارسائی‌های روانی وی می‌پردازد. این علم بیشتر به کمک روان‌کاوی و روان‌پزشکی و با استفاده از ابزار تست، به علل رفتارهای جنایی و یا ناسازگاری افراد توجه و سعی در شناخت انگیزه‌های روانی این هنجارها دارد. از متفکران صاحب نام این رشته «گملی»^۲ استاد دانشگاه کاتولیک میلان را می‌توان نام برد.

ج- جرم‌شناسی اجتماعی: با توجه به کمک فراوان جامعه‌شناسی به ویژه استفاده از روش‌های تحقیق آن در جرم‌شناسی و اثر فوق‌العاده عوامل اجتماعی در بزه‌کاری، وابستگی شدیدی بین جرم‌شناسی و جامعه‌شناسی بوجود آمده است. امروزه علم خاصی بنام جامعه‌شناسی کیفری که محور بررسی‌هایش بر ویژگی‌های محیط و اثرات آن بر شخصیت افراد منحرف و بزه‌کار (هرزه نگار) متمرکز می‌باشد، به وجود آمده که به علت اهمیت فوق‌العاده اش در اکثر دانشکده‌های حقوق دنیا تدریس می‌گردد. این توجه و جهت‌گیری، جامعه‌شناسی کیفری را به صورت جرم‌شناسی اجتماعی تجلی می‌دهد.

جرم‌شناسی کیفری ضمن بهره‌گیری کامل از جامعه‌شناسی کیفری به مطالعه پدیده جرم (هرزه انگاری علیه کودکان)، علل محیطی، آمارهای کیفری و تمام مسائل مربوط به بزه و بزه‌کار از جنبه‌های مختلف جرم‌شناسی می‌پردازد.

۴- آثار سوء هرزه‌نگاری بر جامعه (کودکان- بزه‌کاران و ...)

در این مبحث آثار سوء هرزه‌نگاری بر روی کودکان، بزه‌کار و جامعه را مورد بحث و بررسی قرار خواهیم داد.

۳- ۵. عوامل جسمی و فردی

عوامل فردی به مجموعه عواملی که در ارتباط با ویژگی‌ها و خصوصیات جسمی و روانی انسان می‌باشند، اطلاق می‌گردد. شخصیت افراد از ۲ گروه صفات تشکیل می‌گردد؛ اول مجموعه خصوصیات و ویژگی‌های موروثی که در زمان تولد در فرد وجود دارد و به آن خصوصیات مادرزادی یا غریزی و فطری می‌گویند مانند جنس، سن، خصوصیات انتقالی از والدین و اجداد؛ دوم صفاتی که فرد بعد از تولد در جریان زندگی و در اثر برخورد با محیط بدست می‌آورد، مانند رشد جسمی،

¹- exner

²- gemlli

احساسات، تمایلات، ناشی از بلوغ، که غیر ارادی می‌باشند و الکلیسم و اعتیاد، که نسبت به گروه اول ارادی محسوب می‌شوند (نجفی توانا، ۱۳۹۹: ۱۷۳). برخی از خصوصیات فردی، افراد را به سوی بزه هرزه‌نگاری و به ویژه هرزه‌نگاری کودکان سوق می‌دهد. این خصوصیات درونی مربوط به شخصیت فرد هرزه‌نگار با مصرف‌کننده آثار هرزه‌نگارانه است. بسیاری از فعالان تولید و توزیع‌کنندگان و افراد حاضر در آثار هرزه‌نگارانه دارای اختلالات شخصیتی و روانی و مشکلات و بیماری‌های جنسی‌اند که ریشه برخی از این اختلالات جدای از عوامل خارجی و اکتسابی، به عواملی هم‌چون وراثت، عوامل ذاتی و غیرارثی باز می‌گردد.

۱-۳-۵. وراثت

یکی از علل مورد توجه جرم‌شناسان در زمینه شناخت عوامل جرم‌زا، عوامل ارثی است که شخصیت افراد را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد. همان‌گونه که انسان از لحاظ ثروت و ارث بستگان خود می‌باشد، احتمال دارد از نظر فردی نیز وارث استعدادها، خو و خصلت‌های خوب و بد نیاکان که از راه وراثت به او منتقل می‌شوند، باشند. شباهت‌های ظاهری والدین با کودکان، هم‌چون سیاهی چشم یا سفیدی رخسار و مقایسه رفتارهای پدر و مادر با فرزند مانند نحوه‌ی خشم، نوع لبخند و مانند این‌ها وراثت را همواره به عنوان یک پدیده قابل تأمل مطرح کرده است. افزون بر شباهت‌ها و تفاوت‌های میان والدین و اولاد نیز در وراثت مورد توجه است (نجفی ابرنآبادی، ۱۳۷۲: ۱۰۳). پیرامون تأثیر عوامل ارثی در مورد گرایش افراد به تولید و توزیع و یا مصرف آثار هرزه‌نگارانه به طور یقین نمی‌شود نظر داد. اما می‌توان با توجه به مطالعات گوناگون به این باور رسید که اختلالات ژنتیکی می‌توانند مشکلات رفتاری ایجاد کنند مشروط به این که شرایط و عوامل دیگر نیز نادیده گرفته نشود (نوربها، ۱۳۸۹: ۱۱۸). از آن جا که بسیاری از هرزه‌نگاران و افراد معتاد به محصولات هرزه‌انگارانه، کم و بیش به انحرافات جنسی گوناگون دچارند، می‌توان عوامل ارثی مؤثر در منحرف شدن آن‌ها را به هرزه‌نگاران و کسانی که به هرزه‌نگاری گرایش می‌یابند، تسری داد.

از این رو؛ مهم‌ترین عوامل ژنتیکی مؤثر در تشکیل شخصیت مجرمان و منحرفان جنسی عبارتند از:

الف) اختلالات کروموزوم‌ها

مقر و مرکز عوامل وراثت در کروموزوم هاست و تعداد کروموزوم‌ها همواره زوج بوده و برای یک نوع موجود زنده نیز ثابت است. هر یک از سلول‌های بدن انسان دارای ۲۳ جفت کروموزوم است که اختلال در آن‌ها سبب تشکیل شخصیت مجرمانه افراد می‌شود. از این رو، بسیاری از زیست‌شناسان در مورد ابتلاء افراد به انحرافات جنسی از جمله هرزه‌نگاری، اختلال در جفت ۲۳ کروموزوم‌ها و عدم توازن ترشح غدد و مخصوصاً هورمون‌ها را مؤثر می‌دانند. از دیگر اختلالات کروموزومی شایع و شناخته شده که در تشکیل شخصیت مجرمانه منحرفان جنسی نقش اساسی دارند، «سندروم کلاین فلتز» می‌باشد که افراد مبتلاء به این بیماری که تشکیل دهنده‌ی کاریوتیپ XXy می‌باشد، از نظر ساختمان جسمانی دچار حالت خواجگی مخصوص بوده و معدل هوشی آنان $۸۳/۹$ درصد است. مشخصات بدنی این افراد شامل قد دراز، موی کم و لگن پهن تر از حالت عادی است. تحقیقات ثابت نموده که کسانی که به این صورت متولد می‌شوند به یک نوع عقب ماندگی شدید روانی و فکری دچار شده و دارای خصوصیات نظیر کودکی، حالت اسکیزوفرنی (جنون جوانی)، افسردگی،

انزو اطلبی، وسواس، صرع و عدم سازگاری می‌باشند. مبتلایان سندروم کلاین فلتر بیشتر مرتکب جرائم جنسی، آدمکشی و دزدی می‌شوند و تحقیقات گسترده دانشمندان حاکی از آن است که قریب یک سوم از افرادی که به کروموزوم کلاین فلتر مبتلا هستند در زمره بزه‌کاران قرار گرفته‌اند (مظلومان، ۱۳۵۵: ۴۲).

ب) نارسایی‌های فیزیولوژیایی

طرح این موضوع که بزه‌کاران جنسی از جمله هرزه‌نگاران از نظر فیزیولوژیایی غیر طبیعی‌اند امری مشکل به نظر می‌رسد، زیرا نه تنها آگاهی‌های در این زمینه قانع‌کننده نیست بلکه آمار و ارقام خاصی هم در این زمینه وجود ندارد. نارسایی‌های فیزیولوژیایی عبارت است از:

اختلال در عملکرد ارگانسیم زنده یک سلول که به دو دسته نارسایی‌های عملکرد ارگان‌ها، و نارسایی‌های اختلال فیزیولوژیایی کودک در آستانه بلوغ تقسیم می‌شود. نارسایی‌های عملکرد ارگان‌ها را می‌توان در دالتونیسیم، چپ دستی، آمپی دکستری و موارد دیگر مشاهده کرد. اما آن چه برای بحث ما مفید است، نارسایی‌های خاص و در ارتباط با بلوغ افراد است که از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. زیرا بلوغ تنها دوره‌ی مؤثر فیزیولوژیک بشری که اغتشاشاتی را ایجاد می‌کند نیست. بلکه بر اساس نظر دکتر «دوبلینو» وجود لحظاتی بحرانی را که در جریان آن احتمال بزه‌کاری افزایش می‌یابد روشن می‌سازد. در واقع؛ در دوران بلوغ از نظر زیست‌شناسی، آشکارترین تکامل انسان صورت می‌گیرد (کی‌نیا، ۱۳۸۸: ۳۲۹). حال تصور کنیم که در مرحله حیاتی، افزون بر نارسایی‌های فیزیولوژیایی، کودک در معرض آثار هرزه‌نگارانه هم قرار می‌گیرد. بدیهی است که تحریک و برانگیختن میل جنسی کودک، زمان بلوغ را تسریع نموده و سبب اختلالات روانی و جسمی گوناگون در وی می‌شود که نتیجه آن رشد پیش‌زمینه‌های بزه‌کاری و انحراف در وی است. به زعم دکتر دوبلینو، بلوغ می‌تواند علت ایجاد انحرافات دوران پختگی باشد، خامی و پختگی، فاعل یک عمل را به سوی افکار و احساسات دیگر رهنمون می‌شود زیرا روان متحول شده و با این تحول کودک پا به مرحله دیگری از حیات خود می‌گذارد.

۲-۳-۵. عوامل روحی و روانی

توجیه بزه‌کاری و ناسازگاری افراد براساس عوامل روانی و تشبیه بزه‌کار و نابه‌تجار به افراد دیوانه یا دارای اختلالات شخصیت، عمری به قدمت تاریخ بشر است. در ایام قدیم بزه‌کار را مبتلا به نوعی دیوانگی دارای منشأ غیبی و الهی می‌دانستند؛ این شیوه تفکر علیرغم فقدان پشتوانه علمی تا قرن نوزدهم ادامه پیدا کرد. افکار لومبروزو و پیروانش در مورد تاثیرات عوامل جسمی و ارثی بر بزه‌کاری، تا مدتی توسل به نظریه‌های مبتنی بر عوامل روانی را به بوته فراموشی سپرد و یا حداقل آن را محو نمود. بعد از شکست دیدگاه لومبروزو و مدافعین مکتب اثباتی، مجدداً مطالعه‌ی روان و ویژگی‌ها و اثرات آن بر رفتار مجرمانه و شخص بزه‌کار و اعتقاد به این که عوامل روانی علل و انگیزه‌های تعیین‌کننده‌ی بزه‌کاری را تشکیل می‌دهند، نضج فراوان گرفت.

گسترش روان‌شناسی و روان‌پزشکی، روند تحقیقات و مطالعات در زمینه رابطه روان و ویژگی‌های آن با ناسازگاری و جرم را سرعت بخشیده و در ضمن آن را در مسیر جدید به حرکت درآورد. محققین این علوم دیگر مجرم را یک دیوانه یا دچار عارضه روانی جبری نمی‌دانسته، بلکه جرم را نتیجه عدم تعادل شخصیت فرد که از واکنش متقابل عوامل روانی

و بیولوژی ناشی می‌شود، تلقی می‌نمایند. افراد مبتلا به اختلالات فکری و شعوری و یا پریشانی‌های خلقی و یا دیگر عوارض روانی بسیار شدید، قدرت سازگاری و تطبیق خود با محیط و اجتماع را نداشته و راحت‌تر از افراد معمولی تحت تأثیر عوارض و شرایط واقع و مرتکب اعمال منافی با نظم عمومی می‌گردند. این‌گونه افراد به دلیل زمینه روانی قبلی دارای اراده‌ی ضعیف و متزلزل و شخصیتی تلقین‌پذیر بوده و در برخورد با شرایط جرم‌زا زودتر از سایرین تسلیم می‌شوند.

بدیهی است اختلالات شخصیتی و روانی طفل تنها متکی به عوامل فردی و بر اثر اصل توارث نبوده، بلکه می‌تواند ناشی از کیفیت زندگی عاطفی شخص در محیط خانوادگی و روابط والدین با او، محیط تحصیلی یا کار باشد. بنابراین؛ بحث در رابطه با عوامل روانی، بررسی عوارض اثرات متقابل و مشترک محیط و فرد است و این خود بیان‌گر نقشی است که عوامل محیطی می‌توانند در زندگی یک فرد ایفاء نمایند.

اهمیت عوامل روانی در کشاندن یک فرد به سوی بزه‌کاری انکارناپذیر است. ولی دقت در ماهیت مطلب و بررسی عمیق‌تر پدیده بزه‌کاری و شخصیت بزه‌کاران، این واقعیت را آشکار می‌سازد که نه تنها برخلاف نظر روان‌شناسان و روان‌کاوان پیشین، بزه‌کاران دیوانه با بیمار روانی نیستند، چرا که اکثر بزه‌کاران انسان‌های عادی مانند بقیه افراد اجتماع بوده و عموماً دارای همان مشکلات روحی و خلقی می‌باشند. اگر عوامل روانی را تا آن حد مؤثر در هدایت فرد به سوی بزه‌کاری بدانیم؛ لذا تمام افراد اجتماع که به نوعی دچار اختلالات مختلف خفیف یا شدید روانی و روحی می‌باشند، باید دست به ارتکاب جرم بیالایند. در این صورت، بزه‌کاران را منحصرآ بیمارانی با مشکلات خلقی، روحی و عاطفی تشکیل می‌دهند. اما مطالعات و بررسی‌ها نشان می‌دهند که بزه‌کاران مبتلا به اختلالات شخصیتی در جمعیت کیفری در اقلیت به سر برده و بین اکثر بزه‌کاران و افراد عادی تفاوتی وجود ندارد. در واقع باید نتیجه گرفت که هر بزه‌کار، بیمار روانی نبوده و هر بیمار روانی، بزه‌کار نیست.

الف) اختلالات شخصیتی و بیماری‌های روانی

مفهوم شخصیت از یک سو، تفاوت ماهوی میان بزه‌کار و غیر بزه‌کار را می‌پذیرد و از سوی دیگر به این موضوع توجه دارد که شخصیت انسان پویا و تا حدودی متحول است ارکان و عناصر شخصیت مجرمانه، مستمر و دائمی اند، لیکن بنا بر عقیده نویسندگان مختلف آن چه در نوسان و تغییر است، موقعیت آن‌ها است (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۷۲، ۸۵). لذا برای شناخت شخصیت اشخاصی که دست به تولید و توزیع آثار هرزه‌نگارانه می‌زنند، باید به رابطه‌ای متقابل و دو سویه میان تأثیرات هرزه‌نگاری در به انحراف کشاندن رفتار جنسی افراد و میل و علاقه‌ی منحرفان جنسی به تولید آثار هرزه‌نگارانه توجه داشته است. به بیان دیگر، غالب هرزه‌نگاران، نخست خود قربانیان هرزه‌نگاری بوده‌اند که به تدریج تحت تأثیر آن دچار رفتار جنسی انحرافی شده‌اند. بر این اساس در بیشتر موارد، با هرزه‌نگارانی روبرو هستیم که از لحاظ شخصیتی «منحرف جنسی» به شمار می‌روند. چنان که در مبحث هرزه‌نگاری کودک بیان کردیم، هرزه‌نگاران کودک در بیشتر موارد پدوفیل‌ها یا بچه‌بازهایی هستند که از لخت کردن و تماشای کودکان برهنه، استمناء در حضور کودک، لمس کردن و دست مالیدن به کودک با انجام عمل جنسی دهانی، مقعدی و یا مهبلی با او لذت جنسی می‌برند (کسل، ۱۳۸۳: ۲۶۲). اکثر

منحرفان بچه باز به اختلال عصبی دچار بوده‌اند و از نظر عاطفی ثبات ندارند. یکی دیگر از اختلالات شخصیتی و روانی هرزه‌نگاران، سادیسم جنسی است. سادیسم عبارت است از وارد کردن رنج و آزار جسمی و روانی بر شخص دیگر به منظور حصول تحریک جنسی، بسیاری از هرزه‌نگاران بر اساس رفتارهای سادیستی، با تولید و به نمایش در آوردن آثار هرزه‌نگارانه سعی می‌کنند که انگیزه‌ها و شور جنسی افراد دیگر را تحریک کنند و از این طریق سبب آزار جنسی آنان شوند. بر اساس طبقه بندی انواع سادیسم یا دیگرآزاری، هرزه‌نگاران را می‌توان در گروه «سادیسم سمبولیک» جای داد. چه این افراد با توصیف و ترسیم صحنه‌های مستهجن یا مبتذل از افراد و یا نشان دادن این صحنه‌ها به مخاطبان خود، نه تنها از تحقیر شدن و آزار روانی فرد حاضر در هرزه‌نگاری لذت می‌برند، بلکه با تحریک و برانگیختن میل جنسی مخاطبان، و به نوعی بازی کردن با احساسات جنسی آن‌ها ارضاء می‌شوند. جدای از دیگرآزاری، بسیاری از هرزه‌نگاران به «خودآزاری» یا به اصطلاح «مازوشیسم» مبتلا هستند. به بیان دیگر، این دسته از هرزه‌نگاران با به نمایش گذاشتن تصاویر برهنه‌ی خود و یا به نمایش دادن آلت تناسلی خود به دیگران، به نوعی از تحقیر و بی‌آبروشدن خود لذت جنسی می‌برند. یکی دیگر از مشکلات شخصیتی و روانی هرزه‌نگاران و به تبع آن طرفداران هرزه‌نگاری، «جنون مقاربت» و یا «جنون نزدیکی» و یا «ارضاء ناپذیری جنسی» است که بروز آن در زن و مرد را که امری مرضی است «هایپر سکشوالیتی» می‌نامند. هرزه‌نگاران مبتلاء به این بیماری روانی، دارای رفتار جنسی افراط گرایانه هستند به نحوی که تمامی امور زندگی خود را در اطراف فعالیت جنسی متمرکز می‌نمایند (دانش، ۱۳۸۱: ۱۹۳). از این رو؛ تنها از طرفداران سرسخت آثار هرزه‌نگارانه به شمار می‌روند، بلکه از تولید و توزیع آثار هرزه‌نگارانه بسیار لذت می‌برند. زیرا میل جنسی در این افراد به حدی در حال فوران است که حتی از تحریک جنسی دیگران ارضاء شده و تمام توانایی خود را مصروف امور جنسی نموده و از ارتکاب انواع انحراف جنسی و هرزه‌گی ابایی ندارند. اعتیاد به خودارضایی یا به اصطلاح «اوتانیسم» از دیگر مشکلات شخصیتی و روانی بسیاری از هرزه‌نگاران است. افراد معتاد به خودارضایی از طریق برانگیختن و تحریک احساسات جنسی مخاطبان خود، تحریک شده و به خودارضایی می‌پردازند. یکی دیگر از اختلالات و مشکلات روانی افراد هرزه‌نگار و طرفداران هرزه‌نگاری، چشم چرانی و نظربازی، تماشاگری جنسی، دیده بانی جنسی و نگاه دزدانه و در اصطلاح «ویوریسم» است. چشم چرانی نقطه مقابل خودنمایی می‌باشد، به این معنی که مبتلایان به چشم چرانی برخلاف خودنمایان که از نمایش دادن متلذذ می‌شوند، از نمایش دیدن لذت می‌برند و در واقع، بهترین خوشی جنسی زمانی به آن‌ها دست می‌دهد که بدن عریان افراد جنس مخالف و خصوصاً دستگاه تناسلی آن‌ها را ببینند یا شاهد آمیزش جنسی دیگران باشند (موحدی، ۱۳۸۲: ۲۵۲). از این رو بخش عمده‌ای از طرفداران آثار هرزه‌نگارانه را چشم چران‌ها تشکیل می‌دهند و با پیوند دادن رابطه متقابل گرایش به هرزه‌نگاری و میل به تولید و توزیع آثار هرزه‌نگارانه، می‌توان دریافت که بسیاری از هرزه‌نگاران نیز دچار انحراف چشم چرانی هستند. از مهم‌ترین وجوه شخصیتی هرزه‌نگاران و تماشاگران آثار هرزه‌نگارانه، تأکید و تلاش آن‌ها برای مخفی ماندن و پنهان کاری است. این امر در مورد چشم چران‌ها نیز صدق می‌کند. چه چشم چرانی عبارت است از نگاه کردن مکرر به افرادی معمولاً غریبه که برهنه یا در حال برهنه شدن بوده و یا مشغول اعمال جنسی هستند و ظن نمی‌برند که کسی آن‌ها را دید بزند. چنین منحرفانی اگر به طور آشکار در مکان‌هایی قرار

گیرند که افراد در آنجا برهنه هستند یا خود را عریان در معرض دید دیگران قرار می‌دهند، به لذت و هیجان جنسی نمی‌رسند (ستوده، ۱۳۷۸: ۲۰۹). در واقع چشم چران‌ها با مشاهده‌ی آثار یا اعمال هرزه‌نگارانه با استفاده از قدرت تخیل و باز سازی مشاهدات خود به ارضای جنسی دست می‌یابند (اسپرلینگ، ۱۳۸۱: ۳۷). از این رو می‌توان دریافت که غالب چشم‌چران‌ها نه تنها از طرفداران و مخاطبان اصلی آثار هرزه‌نگارانه به شمار می‌روند، بلکه از فعالیت در تولید و توزیع هرزه‌نگاری بسیار استقبال می‌کنند.

مطالب فوق مؤید آن است که بیشتر هرزه‌نگاران و مخاطبان هرزه‌نگاری دارای اختلالات روانی، انحرافات و بیماری‌های جنسی‌اند که در توجیه گرایش آن‌ها به هرزه‌نگاری و امور و مطالب مستهجن و مبتذل در حوزه‌ی روان کاوی، باید از نظریه‌ی فروید به عنوان یک تئوری شاخص یاد کرد. او مکتب روان‌کاوی خود را بر پایه امیال و تمایلات جنسی بنا نهاد (میرزایی، ۱۳۷۸: ۱۸۶). در برخورد با انحرافات، اهتمام و اندیشه اصلی فروید، ترک صحنه تخیلی و موهوم بود. او معتقد بود که مبدأ فعالیت‌های بشری چیزی جز شهوت جنسی نیست و ریشه تمام خواهش‌های نفسانی بشر و منشأ ناراحتی‌های روانی، امیال و تمایلات جنسی می‌باشند (کی نیا، ۱۳۸۸: ۲۱۴). فروید او همچنین عقیده داشت بشر از روزی که پا به عرصه زندگی می‌گذارد تا زمان مرگ، اعمال و رفتارشان تحت تأثیر شدید امیال و تمایلات جنسی خویش بوده و هرگاه رشد جنسی افراد از نقطه نظر روانی با اشکال مواجه شود. موجب ایجاد عقده‌های روانی گوناگون خواهد شد و این قبیل افراد در زندگی با هم‌نوعان خود برای ارضای تمایلات و احساسات سرکوفته‌ی خود، گرایش به ارتکاب اعمال نابهنجار و انحرافات پیدا خواهند نمود. بر این اساس فروید عقیده داشت که ریشه‌ی انحرافات جنسی، ناراحتی‌های روانی است و این ناراحتی‌ها نیز در زمان کودکی افراد را مبتلاء می‌سازند (ولیدی، ۱۳۸۵: ۷۱). اما به نظر پزشکان اصولاً غرایز جنسی بشر همیشه باید به دنبال مقصود اصلی خود که تولید مثل و ازدیاد نسل است، باشند. ولی دوری از مذهب و بدآموزی‌هایی که حاصل تمدن به شمار می‌روند. گاهی افراد بشر را از این هدف دور داشته و بنابراین اگر از موارد معدودی برگشتگی‌های تناسلی مادرزادی بگذریم. قسمت اعظم انحرافات جنسی (از جمله روی آوردن به تولید و تهیه‌ی آثار هرزه‌نگارانه و تمایل به تماشای این آثار) اکتسابی هستند.

(ب) جذابیت غریزه‌ی جنسی

جنسیت، امور جنسی و جنس مخالف، معمولاً از جذابیت خاصی برخوردار است. این امر برای بسیاری از افراد جایگاه و اهمیت ویژه‌ای دارد. به خصوص در دوره‌ی نوجوانی و جوانی، با بلوغ جنسی میزان قابل توجهی از ذهنیت‌های نوجوانان به سوی غریزه جنسی و امور مرتبط با آن جذب می‌شود. به همین دلیل کلیه‌ی امور و پدیده‌هایی که به نحوی با جنسیت مرتبط می‌باشد، کشش و جذابیت ویژه‌ی همراه خواهد داشت. هرزه‌نگاری نیز به این دلیل که امور جنسی محور اصلی موضوع‌های آن را تشکیل می‌دهد، برای افراد به ویژه برای نوجوانان و جوانان کشش خاصی به همراه دارد.

(ج) کنجکاوی

از علل و انگیزه‌های دیگری که سبب گرایش افراد به ویژه جوانان و نوجوانان به هرزه‌نگاری می‌شود. روان‌شناسان در بررسی‌ها و مطالعات خود بر روی بسیاری از نوجوانان و جوانانی که به هرزه‌نگاری روی آورده‌اند. متوجه این مطلب

شده‌اند که اغلب این جوانان بر اثر کنجکاوی و تفتیش‌هایی که در منزل انجام داده‌اند با عکس و فیلم‌های پورنوگرافی متعلق به اطرافیان و والدین خود، آشنا شده‌اند (کاوه، ۱۳۸۶: ۲۶-۲۹).

۴- ۵. عوامل اجتماعی و اثرات محیطی

منظور از محیط، محیط طبیعی یا محیط خارجی است که انسان در آن زندگی می‌کند و می‌تواند به نحوی بر بزهکاری فرد مؤثر واقع شود. بقراط نخستین کسی بود که برای نخستین بار به این عامل توجه نمود. وی که از نخستین پزشکان برجسته‌ی جهان به شمار می‌رود. به پزشکان دیگر توصیه می‌نمود که بیشتر وضع اقلیمی، فصول و باد و هوا را بررسی کنند. در واقع، خاستگاه توجه جرم‌شناسان و دانشمندان علوم جنایی به محیط و عوامل جامعه‌شناختی جرم، به قرن ۱۸ باز می‌گردد. با پیدایش گرایش‌های جامعه‌شناسانه، کانون توجه مطالعات جرم‌شناسی از بزه‌کار^۱ به محیط جغرافیایی و فیزیکی پیرامون وی معطوف شد. نخستین مکتب در زمینه‌ی جامعه‌شناسی جنایی و توجه به عوامل محیطی مؤثر در ارتکاب جرم، مکتب «جغرافیای جنایی» است که با نظریات «گری» و «کتله» بر اساس مطالعات آماری مطرح شد. آن‌ها بر این باور بودند که بزهکاری تابعی از نحوه‌ی استقرار شهرها، فصول و شرایط اقلیمی و آب و هوا است و با توجه به همین مطالعات، «قانون حرارتی بزه‌کاری» را بنیان نهادند و به بررسی نقش آب و هوا و شرایط جوی و تأثیر آن بر روی جرم و کیفیت ارتکاب جرم پرداختند (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۷۲: ۹۶). در همان دوره، به رابطه‌ی بین بحران اقتصادی و بزه‌کاری نیز توجه ویژه‌ای شد. فقر به عنوان یکی از جلوه‌های بارز بحران اقتصادی به مانند یکی از عوامل محیطی مؤثر در افزایش ارتکاب جرم و انحراف مطرح شد. صرف نظر از مردود انگاشته شدن این نظریه‌ها و استدلال مربوط به آن، از آن جا که این نظریه‌ها نخستین گام در آغاز دوران جرم‌شناسی علمی و مبنایی برای شکل‌گیری مطالعات محیطی بودند، از اهمیت قابل توجهی برخوردارند. توجه به عوامل محیطی در آموزه‌های مکتب تحقیقی به اوج خود رسید و اگر تا پیش از این مطالعات محیطی بر پایه اصول فلسفی و اخلاقی صورت می‌گرفت، در این دوره رنگ علمی به خود گرفت. باور «انریکوفری»، بنیان‌گذار جرم‌شناسی کاربردی و جامعه‌شناسی جنایی، در شناخت علل وقوع جرم از تأثیرات محیط نباید غافل شد. به باور وی، محیط اجتماعی گاهی آن‌چنان وضع آسان‌کننده‌ای پدید می‌آورد که افراد سالم نیز دچار وسوسه می‌شوند و به ارتکاب جرم تن در می‌دهند (اردبیلی، ۱۳۸۸: ۹۶). هر چند نمی‌توان به ضرس قاطع گفت که تغییرات جوی و فصول مختلف و با موقعیت جغرافیایی در ازدیاد یا کاهش هزینه‌نگاری تأثیر مستقیم دارند، بلکه باید توجه داشت که عوامل مذکور به صورت غیرمستقیم در کنار دیگر عوامل هم چون مشکلات شخصیتی و خانوادگی، زمینه را برای گرایش فرد به تولید و توزیع هزینه‌نگاری آماده می‌کند.

جامعه‌شناسان جنایی برخلاف زیست‌شناسان جنائی، لوح ضمیر فرد را چون آینه‌ای پاک و شفاف می‌دانند که هرگونه نقش نیک و بد را در خود می‌پذیرد و معتقدند که تنها استعداد شخصی برای ارتکاب بزه کافی نیست. بسیاری از افراد که ذاتاً برای ارتکاب جرائم آمادگی دارند؛ اگر در وضع اجتماعی مناسب رشد نموده و خوب تربیت شوند مرتکب بزه

^۱ - پیش از آن، نخستین جلوه از جرم‌شناسی در قالب با انسان‌شناسی جنایی مطرح شده بود. نخست، نظریه یا قیافه‌شناسی و جامعه‌شناسی از سوی لومبروزو مطرح شد که وضعیت فیزیکی و جسمانی بزهکاران را هدف قرار داد و ارتکاب جرم را نتیجه‌ی عیوب ساختاری ناشی از مسائل ارثی اعلام کرد. سپس گرایش جرم‌شناسی روان‌شناختی^۲ به میان آمد که بر خلاف فرضیه‌های پیشین که بزهکاران دیوانه و غیر قابل علاج می‌دانستند، بر این باور بود که عدم تعادل روحی و روانی اینگونه بزهکاران با یک سلسله اقدامات تربیتی و درمانی اصلاح‌شدنی است.

نخواهند شد (شامبیاتی، ۱۳۸۹: ۱۹۹). در واقع، تأثیر عوامل اجتماعی در ایجاد شخصیت بزهکار با توجه به عوامل فردی به عنوان زیربنای شخصیت از اعتبار بسیاری برخوردار است. محیط شخصی بزهکار، فرهنگی که در آن تولد پیدا کرده و رشد نموده است و همچنین محیط اقتصادی از جمله عوامل انکار ناپذیرند که در ارتکاب بزه باید مورد توجه قرار گیرند. ارزش‌های خانوادگی، اجتماعی و فرهنگی از جمله این عوامل می‌باشند. هم‌چنان که عواملی چون الکل و مواد مخدر نیز نه در محدوده‌ی ارزش‌ها بلکه به عنوان ضدارزش‌ها قابل توجه اند (نوربها، ۱۳۸۸: ۱۶۵). همان‌گونه که ذکر دقیق و جامع عوامل درونی بروز هرزه‌نگاری عملی بسار دشوار و غیر عملی به نظر می‌رسید، به همان ترتیب شمار عوامل خارجی مؤثر در بروز هرزه‌نگاری بسیار بوده و احصاء تمامی آن‌ها ممکن نیست. به همین جهت ما در این مبحث سعی می‌کنیم تا مهم‌ترین علل بیرونی یا خارجی مؤثر در گرایش افراد به تولید و توزیع آثار هرزه‌نگارانه را پیدا کنیم.

۱- ۴- ۵. محیط خانوادگی

محیط خانوادگی محیطی است که فرد در آن به دنیا آمده و به حیاتش ادامه می‌دهد. محققان بر این باورند که فرد تحت تأثیر شدید والدین و دیگر اعضای خانواده ش قرار می‌گیرد؛ به همین دلیل، وضع خانوادگی او در بروز رفتارهای خطرناک و ارتکاب جرائم رابطه‌ی مستقیم دارد.

این تأثیر بر شکل‌گیری شخصیت و منش افراد و در نتیجه، رفتارهای آنان، مورد توجه بیشتر متفکران بوده است. دکتر «ابن دوگریف» دانشمند معروف بلژیکی و استاد مدرسه‌ی علوم جنایی «الوون» و مؤلف کتاب مشهور، «مقدمه‌ی جرم‌شناسی»، در این زمینه می‌نویسد: «اثرات سال‌های عمر بر روی تکوین و تحول آتی شخصیت افراد بسیار بدیهی بوده و اگر خانواده به وظائف تربیتی عمل نماید و اگر روابط بین والدین و فرزندان طبیعی بوده و در محیط، جو عاطفی، دوستی و محبت حاکم باشد و در نهایت اگر تمام نیازهای طبیعی تأمین گردد. طفل به راحتی، اجتماعی شده و همچنین در روابط خانوادگی و خارج از آن، رفتارهای طبیعی و معتدل خواهد داشت اما اگر شرایط و موقعیت به صورت دیگری باشد یعنی خانواده از نظر تربیتی دچار نقیصه شده و اگر طفل از کمبود شدید عاطفی رنج ببرد و اگر والدین از هم جدا شده باشند، بدیهی است نتایج زیان‌بار آن دیر یا زود در طول مشاهده خواهد شد، خانواده نقش تعیین‌کننده و قاطعی در انگیزه شناسی بزهکاری جوانان ایفا می‌نماید.

از این رو؛ عوامل ناشی از مشکلات خانوادگی در گرایش افراد به هرزه‌نگاری نقش به‌سزایی دارد. این مشکلات را می‌توان در موارد زیر طبقه‌بندی نمود:

الف- اعتیاد اعضای خانواده

ب- نابسامانی‌ها و ناسازگاری‌های موجود در خانواده مانند خانواده‌ی متشنج، کمبود محبت و خانواده از هم گسیخته.

ج- مشکلات جنسی در رابطه‌ی زناشویی: که شامل سرد مزاجی زن و تنوع طلبی مرد می‌باشد.

۲ - ۴ - ۵. عوامل اقتصادی

تأثیر عوامل اقتصادی در بروز جرایم گوناگون به ویژه جرایم جنسی از جمله سوء استفاده از کودکان برای تولید آثار هرزه‌نگارانه نه تنها از نظر جرم‌شناسی مورد توجه است بلکه از دیدگاه ایدئولوژی‌های سیاسی هم مورد مباحثات گوناگون قرار گرفته است. مثلاً بر اساس نظر برخی از جرم‌شناسان مارکسیست (کی‌نیا، ۱۳۸۸، ۱۸۳) که نظام سرمایه داری را منشأ بروز جرائم گوناگون از جمله جرائم جنسی می‌دانند. در واقع بحث سودآوری و درآمدزایی تولید آثار هرزه‌نگارانه یکی از مهم‌ترین علل پیدایش صنعت هرزه‌نگاری در جهان است. در جهان امروز هرزه‌نگاری نوعی کالا است که مورد تقاضای بسیاری از افراد می‌باشد و تا زمانی که تقاضا برای آن وجود دارد. سودجویان و منحرفین جنسی و کسانی که به امور اخلاقی و قانونی پای بندی چندانی ندارند؛ به تولید و توزیع این آثار می‌پردازند. این نکته را نیز باید در نظر داشت که اعتیاد آور بودن آثار هرزه‌نگارانه‌ی درگرددش، در تقاضای این آثار نقش اساسی دارند. از طرفی هر محصول هرزه‌نگارانه اعم از عکس، فیلم، متن با بیش از یک یا چند بار مشاهده، دیگر هیجان‌های اولیه را نخواهد داشت و افراد مصرف‌کننده‌ی آثار هرزه‌نگارانه، برای ارضای هیجان و شورجنسی خود به آثار جدیدتر نیاز می‌یابد و همواره حاضر است که برای آثار جدیدتر مبالغی اضافی را پردازد همین امر صنعت هرزه‌نگاری را تقویت نموده و انگیزه‌ی سودجویان آنها را برای تولید آثار افزایش می‌دهد (کاوه، ۱۳۸۶: ۱۹-۲۰).

گروهی از جرم‌شناسان طرفدار مکتب سوسیالیستی، اقتصاد را زیربنای جامعه دانسته و عوامل اجتماعی دیگر مانند خانواده، سیاست، حقوق، قانون، تربیت، جرم و اخلاق را معلول عوامل اقتصادی و روبنایی در اجتماع تلقی می‌نمایند.

گروه دیگری از جرم‌شناسان، عمدتاً متعلق به طیف فکری سرمایه داری با مخالفت با چنین طرز تفکری، معتقدند که این فقر نیست که عامل ارتکاب هرزه‌نگاری توسط افراد جامعه است بلکه این رشد اقتصادی و توسعه آن و بالا رفتن سطح زندگی در جامعه است که باعث هرزه‌نگاری می‌گردد. این جرم‌شناسان با اشاره به شرایط بعضی از کشورها من جمله آمریکا که افزایش ثروت‌های دست‌جمعی و فردی در آن جا بیشتر از تمام کشورهای جهان است و همچنین بالا بودن سطح هرزه‌نگاری در آن کشورها می‌گویند؛

طرفداران این دیدگاه برای اثبات نظریات خود از بزهکاران «یقه سفید» نام می‌برند. آنها را افرادی می‌دانند که بدون گرفتار شدن در پنجه عدالت و هماهنگی ظاهری با قانون و مقررات اجتماعی جرایم مهم جنسی مانند تهیه و تولید فیلم‌های هرزه‌نگارانه به ویژه از کودکان و زنان، همچنین قاچاق و تجارت این کودکان برای فروش به شرکت‌های بزرگ پورنوگرافی در سراسر دنیا و جرایم اقتصادی و مالی مثل اخذی، اختلاس، رانت خواری، ارتشاء، اعمال غیرشرافت‌مندانه در امور بازرگانی و صنعتی را مرتکب می‌شوند. بسیاری از این مجرمین هیچ‌گاه شناخته نمی‌شوند و در صورت شناخته شدن، با توجه به نفوذ و قدرت مالی فراوان اکثراً به دام نمی‌افتند. در رابطه با اطفال بزه‌کار نیز والدینی که دارای مکننت و ثروت فراوان و نفوذ می‌باشند، به راحتی به طریقی فرزند خود را از دست عدالت خارج و از تحمل مجازات می‌رهانند. ثروتمندان بزهکار مانند دزدان با چراغی هستند که گزیده‌ترین کالا را برده و به جان، ناموس و اموال توده‌های فقیر جامعه دست برد می‌زنند؛ و عمدتاً از پنجه عدالت می‌گریزند.

۳- ۴- ۵. عوامل سیاسی- اجتماعی

از آن جا که امروزه همانند جهانی شدن اقتصاد، صنعت هرزه‌نگاری نیز جهانی شده است. نظام سیاسی کشورها نیز که وابستگی شدید به مسائل اقتصادی دارند با تهیه کنندگان آثار هرزه‌نگارانه همکاری می‌کنند و در بسیاری از کشورهای غربی قوای حاکمه خود از بنیان صنعت هرزه‌نگاری به شمار می‌روند. از این رو، می‌توان رویکردهای سیاسی حکومت‌ها را یکی از مهم‌ترین عوامل توسعه و گسترش و یا تضعیف‌کننده‌ی صنعت هرزه‌نگاری دانست. امروزه برخی دولت‌ها با ایجاد زمینه‌های ولنگاری جنسی در سطح جامعه از طریق تولید آثار هرزه‌نگارانه سود سرشاری را به جیب می‌زنند. با قانونی شدن هرزه‌نگاری در بعضی کشورها و یا به تعبیری، هرزه‌نگاری دولتی، انتظارات مردم نیز در ارائه‌ی خدمات جنسی از سوی دولت افزایش یافته و به تدریج استفاده از آثار هرزه‌نگارانه در جامعه نهادینه شده است. از طرفی برخی از دولت‌های حاکمه که چندان به فکر منافع و مصالح مردم نیستند. با فراهم کردن زمینه‌های بی‌بندوباری و ولنگاری جنسی به ویژه از طریق توزیع و انتشار عکس‌ها، مجلات و فیلم‌های هرزه‌نگارانه، ذهن مردم را از حقوق قانونی خودشان و وظائف دولت در قبال آن‌ها منحرف می‌سازند و از این طریق با گسترش بی‌نظمی و تبه‌کاری به اهداف سودجویانه‌ی خود دست می‌یابند زیرا حکومت کردن بر مردمی که سطحی بوده و رشد فکری و معنوی و روانی چندانی ندارند به مراتب راحت‌تر از حکومت کردن بر مردم فهیم و رشد کرده می‌باشد.

۴- ۴- ۵. عوامل فرهنگی

منظور از عوامل فرهنگی در جرم‌شناسی کلیه‌ی جنبه‌های فرهنگی در اجتماع‌اند شامل اعتقادات مذهبی، آداب و رسوم، اخلاقیات و نیز مؤسسات و سازمان‌های تعلیم و تربیت و برنامه ساز برای مردم به ویژه کودکان و نوجوانان است که به نحوی از انحاء شخصیت افراد جامعه را تحت تأثیر قرار دادند و در میزان بزه‌کاری آنان نقش دارند (شامبیاتی، ۱۳۸۹: ۲۳۹). بدیهی است که هر چقدر عناصر فرهنگی در یک اجتماع از اصول عقلانی و اخلاقی، انسانی پیروی کنند. افراد آن جامعه از سلامت بیشتری برخوردار بوده و کم‌تر به ارتکاب جرم و جنایت سوق می‌یابند. عدم پابندی برخی افراد جامعه به عناصر فرهنگی و ارزش‌های اخلاقی یکی از مهم‌ترین علل اشاعه‌ی هرزه‌نگاری است.

الف- تغییر ارزش‌ها

برخی از صاحب‌نظران، فقر و بیکاری را عامل گرایش افراد به تولید آثار هرزه‌نگارانه و سوء استفاده از کودکان برای این شغل نامشروع می‌دانند. ولی ذکر این نکته ضروری است که هر فقیری دست به عمل دزدی نمی‌زند، هر چند که بسیار مستأصل شده باشد. هر فرد بیکاری نیز رو به شغل حرام نمی‌آورد، هر چند که محتاج و درمانده باشد. بلکه مطابق نظر «دورکیم»^۱ و «مرتون»^۲ فقر حتی می‌تواند بر تحکیم و ثبات اجتماعی نیز تأثیر بگذارد. اما نابرابری و به تبع آن تغییر ارزش‌ها، یک جریان تهدید آمیز است. به عبارت دیگر، بر اساس نظر این جامعه‌شناسان فقر زمانی تأثیرگذار است که به موازات آن، گفتار یا آرزوهای بلند پروازانه ارائه شود. در آن صورت، فقر غیرقابل تحمل می‌گردد و ثروتمندی، ارزش محسوب می‌شود، بدون آن که مشخص گردد که این ثروت از چه راهی به دست آمده است. در اغلب جوامع، ثروتمندان

^۱ - Durkim.E

^۲ - Merton

از حقوق اجتماعی نظیر اعتبار در ادارات و احترام و تعظیم برخوردارند که این اعتبار برای نظام اجتماعی سالم خطرناک است (ملاعلی، ۱۳۸۹: ۹۰).

ب- گسترش خرده فرهنگ‌های منحرف

معمولا هرزه‌نگاران و بعضا قربانیان هرزه‌نگاری (اکثرا کودکان)، جزء خرده فرهنگ‌های منحرف می‌باشند. به این معنی که آن‌ها درون فرهنگی زندگی می‌کنند که با ارزش‌ها و هنجارهای مسلط جامعه متفاوت و حتی مغایر می‌باشند. یعنی فرد را در گروه‌های دوستی به سوی تشکیل خرده فرهنگی سوق می‌دهد که با ارزش‌ها و هنجارهای اصلی جامعه، مخالف و حتی گاهی در تضاد است. افزایش شاخص‌هایی نظیر سنت‌گریزی، احساس تنهایی، بیگانگی اجتماعی، کاهش گرایش‌های مذهبی و گرایش به تجملات، نشانه‌ی جذب در خرده فرهنگ‌های منحرف می‌باشد.

ج- ضعف اعتقادات دینی و پای بند نبودن به ارزش‌های اخلاقی

از آن جایی که هرزه‌نگاری کودکان، فعلی حرام است و مستلزم ارتکاب محرمات بی شماری است، روی این اصل فردی که به قوانین دینی و اصول و ارزش‌های اخلاقی و انسانی متعهد و پایبند است هرگز اقدام به این عمل نخواهد کرد و فردی که در باورها و اعتقادات دینی خود سست و بی پایه می‌باشد، احتمال فرو غلتیدن وی به انواع بزهکاری‌ها و به ویژه تولید آثار هرزه نگارانه وجود دارد.

چ)- تأثیر وسائل ارتباط جمعی

بسیاری از جامعه‌شناسان و جرم‌شناسان معتقدند که رسانه‌های گروهی دارای چنان قدرتی است که می‌توانند نسلی تازه در تاریخ بشر پدیدآورند؛ نسلی که با نسل‌های پیشین بسیار متفاوت است. امروزه بررسی اثرات این وسائل از پیچیده‌ترین مباحث انحرافات اجتماعی است به همین دلیل جرم‌شناسان و جامعه‌شناسان در مبحث نتایج و پژوهش‌هایی از این قبیل تردید نشان می‌دهند.

۱- سینما و تلویزیون: این نکته غیرقابل انکار است که سینما و تلویزیون بواسطه‌ی کششی که دارند اثر عمیق روحی و روانی بر روی افراد به ویژه کودکان و نوجوانان می‌گذارد. بنابراین هرگاه فیلم سینمایی و برنامه‌ی تلویزیونی عاری از مطالب مفید اجتماعی و تربیتی باشد افراد را از همان سال‌های نخستین زندگی، به سوی هدف‌های غیرانسانی رهبری خواهند کرد و از آن‌ها عناصر مفیدی برای خدمت به اجتماع و هموعان خود بوجود خواهند آورد. برعکس فیلم‌های مبتذل تلویزیونی و سینمایی که با کشش‌های داستانی خود، کودکان و نوجوانان را سرگرم می‌کند. به شکل خطرناکی در روحیه‌ی آن‌ها تأثیر گذاشته، نوعی خشونت و بی انضباطی، عدم مسئولیت، عصیان‌گری و بی بندوباری جنسی را به وجود می‌آورند که به تدریج موجب گرایش افراد به آثار هرزه‌نگارانه و فعالیت در حوزه‌ی تولید و توزیع هرزه‌نگاری می‌شود.

۲- ماهواره: امروزه علاوه بر فیلم‌های ویدیویی و سی‌دی‌های کامپیوتری هرزه‌نگارانه، کانال‌های ماهواره‌ای نیز نقش بسزایی در توزیع و گسترش آثار هرزه‌نگارانه ایفا می‌کنند. در کشورمان ایران، رواج استفاده از آنتن‌های ماهواره در منازل چنان عادی و معمول شده است که مانند هر وسیله دیگری در خانه استفاده از آن برای عموم افراد چه کوچک و چه بزرگ آزاد است. برخی خانواده‌های ایرانی با بی توجهی به اثرات مخرب محتوای مبتذل و حتی مستهجن بسیاری از

کانال‌های ماهواره، کودکان و نوجوان خود را در تماشای این کانال‌ها همراه می‌کنند. به نحوی که قبح بسیاری از مسائل ولنگاری جنسی در خانه برقرار می‌شود. این امر به تدریج به تنها موجب مشکلات شخصیتی و رفتاری در کودکان و نوجوانان می‌شود و بلکه زمینه‌های گرایش آن‌ها به انحرافات جنسی و اخلاقی از جمله هرزه‌نگاری به خوبی فراهم می‌شود.

۵ - ۴ - ۵. آموزش

بی‌سواد یا کم‌سواد امروزه به عنوان یک عامل محصور به فرد یا تعیین کننده در رابطه با پدیده بزهکاری مطرح نمی‌شود. دیگر جمله معروف «ویکتور هوگو» نویسنده فرانسوی «بازکردن یک مدرسه به معنی بستن یک زندان است، نمی‌تواند به معنای اخص، مصداق داشته باشد. مقایسه دو جامعه که از نظر سطح سواد، مشابه نبوده و یا با یکدیگر اختلاف زیادی دارند مانند کشورهای صنعتی و پیشرفته غربی با ممالک جهان سوم نشان می‌دهد که بی‌سواد می‌تواند به عنوان عامل بزهکاری تلقی گردد. به دیگر سخن، بزهکاری هیچ تناسب مستقیمی با مسئله سواد یا بی‌سواد ندارد. زیرا تعداد بزه‌کاران کشورهای صنعتی به نسبت جمعیت کشورهای در حال توسعه کم‌تر است. مقایسه دو جامعه روستایی و شهری نیز متضمن اثبات رابطه سواد و جرم نیست.

با این وصف، هر چند بی‌سواد نمی‌تواند عاملی تعیین کننده برای وقوع جرم باشد، اما در آمار بزه‌کاران و بررسی‌های انجام شده مبین این مطلب است که در جمعیت کیفری یک جامعه تعداد افراد بی‌سواد یا کم‌سواد بیشتر از دارندگان مدارک عالی تحصیلی می‌باشند، موفقیت یا عدم موفقیت در آموزش و محیط آموزشی عمدتاً نشان دهنده تعادل و یا عدم تعادل رفتاری و درجه انطباق با ضوابط و معیارهای محیط می‌باشد.

در صورتی که آموزش طفل بطور طبیعی و منظم و هماهنگ با برنامه‌های درسی پیش رود، حکایت از یک نوع سازگاری و تعادل رفتاری دارد، در غیر این صورت یعنی وقتی که کودک در امور تحصیلی ناموفق باشد، می‌توان آن حالت را نشانه ای از ناسازگاری و عدم انطباق فرد با محیط دانست. بارها دیده شده است افرادی که در محیط آموزشی موفق نبوده و رفتاری نامناسب و ناهنجار داشته‌اند، شانس بیشتری در کشیده شدن به سوی انحراف و بزهکاری دارند؛ این اطفال عمدتاً بعد از اندک زمانی که مورد حمایت قرار نگیرند از تحصیل دست می‌کشند. در مدارس دیده شده است اطفالی که ناموفق در مسائل درسی و نامرتب از نظر تکالیف آموزشی و ناسازگار از جهت رفتاری هستند با افرادی معاشرت می‌نمایند که از جهات فوق در یک سطح قرار دارند. البته در این موارد تنها محیط آموزشی یا معلم را نمی‌توان عامل این ناهنجاری دانست، چرا که در بسیاری از موارد عوامل زمینه ساز و مساعد ناسازگاری قبلی در محیط خانوادگی طفل را مستعد می‌نماید و محیط آموزشی صرفاً ظهور و بروز آن را تسهیل می‌کند. مسئله بی‌سواد، مشکل بزرگی است که باید با همیاری مردم و کمک مسئولین بطور جدی با آن مبارزه شود. چرا که نه تنها از نقطه نظر جرم‌شناسی، بلکه از جهت اجتماعی نیز این پدیده مسئله ساز بوده و ضمن این که از بالا رفتن فرهنگ سیاسی، اجتماعی، جلوگیری می‌نماید، در زندگی فردی نیز اثرات منفی بسیار می‌گذارد.

نتیجه گیری

پورنوگرافی یا هرزه نگاری، یکی از مهم‌ترین جرایمی است که علیه اخلاق و عفت عمومی انجام می‌شود و تاثیر مستقیمی بر روی خانواده می‌گذارد. پورنوگرافی در مفهوم عامه به معنای مطالبی است که به قصد تحریک جنسی ارائه می‌شود. پورنوگرافی، معنویات را کم رنگ و روابط اجتماعی، خانوادگی را خدشه دار می‌کند و به دلیل تضاد هنجاری که با جامعه ایران دارد ناهنجاری تلقی می‌گردد.

بسیاری از دانشمندان و مطلعین بر این عقیده‌اند که هرزه نگاری آسیب‌های جبران‌ناپذیری به خانواده و بنیان‌های آن وارد می‌آورد و این امر می‌تواند برای کل جامعه بسیار خطرناک باشد. معمولاً تاثیر هرزه نگاری بر نهاد خانواده از دو وجه مورد توجه قرار می‌گیرد: نخست این که هرزه نگاری، تمایل افراد برای ازدواج و تشکیل خانواده را از بین می‌برد. وجود این تصاویر و عدم مهار شهوت موجب نوعی سیری‌ناپذیری در این عرصه می‌شود و لذا دیگر یک فرد خاص برای شخص، جذابیتی ندارد. این وضعیت می‌تواند این دیدگاه را در فرد ایجاد کند که پیمان ازدواج به دوران خوشی و لذت بردن از زندگی خاتمه می‌دهد زیرا پس از ازدواج این آزادی‌های وی محدود می‌شود. به همین جهت پسر یا دختر ترجیح می‌دهد که یا ازدواج نکند و یا آن را به تأخیر بیندازد زیرا در بیرون از خانه و دور از ازدواج می‌تواند با تنوع و آزادی جنسی بیشتری ارضاء شود. دوم این که تأثیر پذیری خانواده و استحکام آن از هرزه نگاری، به دوران پس از ازدواج آسیب‌هایی که متوجه افراد متأهل است، مربوط می‌شود. در واقع هرزه نگاری بخشی از نیازهای جنسی فرد را اشباع می‌کند و این وضعیت موجب می‌شود که او در زندگی واقعی از شریک خویش کم‌تر احساس رضایت کند و علی‌رغم داشتن همسر قانونی، عشق خود را در جای دیگر جستجو نماید. بسیاری از مردان و پسران تا پیش از ازدواج، این گونه فیلم‌ها و تصاویر را مشاهده می‌کنند و پس از ازدواج هنگامی که با بدن یک زن واقعی روبرو می‌شوند به دلیل این که بدن آن‌ها همانند آن چه که در این فیلم‌ها مشاهده می‌شود نرم و صاف نیست و مقاربت جنسی واقعی با آن چه در این فیلم‌ها می‌بیند متفاوت است دچار هراس و وحشت می‌شوند. این اتفاق ممکن است برای زنان نیز اتفاق افتاده و همسر خود را متفاوت با آن چه که در تصاویر هرزه‌نگاری دیده بوده‌اند بیابند. لذا کاملاً روشن است که هرزه‌نگاری نه تنها به زنان آسیب می‌رساند بلکه از بسیار جهات به مردان و در نتیجه کل خانواده نیز لطمات جدی وارد می‌آورد. بررسی‌ها نشان می‌دهد که افرادی که بیشترین احساس خوشبختی از زندگی مشترکشان دارند، کسانی هستند که کم‌ترین میزان استفاده از هرزه‌نگاری‌های اینترنتی داشته‌اند. یافته‌های مزبور، این فرضیه را تأیید می‌کنند که به احتمال فراوان، زنان متأهل از سوی آن دسته از شوهرانی که از آثار هرزه‌نگارانه استفاده می‌کنند مورد خیانت و بی‌مهری قرار گرفته و این امر، استحکام پیوند ازدواج آنان را در مخاطره قرار می‌دهد. بر اساس مطالب ذکر شده بدیهی است که برای حفظ سلامت و استحکام خانواده و برای ساختن جامعه‌ای سالم و پاک، نظام قانونی و جامعه باید برای صیانت از خود به فکر چاره بوده و راه‌کارهای مناسبی را در قبال هرزه نگاری اتخاذ کند.

در سال‌های اخیر مطالعات اندکی در زمینه روان‌شناسی کاربران و مجرمان پورنوگرافی صورت گرفته است. گوالی و تایلور یکی از مطالعات این حوزه را انجام داده‌اند. آنها با ۱۳ مرد که برای دانلود پورنوگرافی دستگیر شده بودند مصاحبه کردند. در نهایت، نتیجه گرفتند اینترنت برای کاربران نقشی مهم در افزایش تحریک جنسی و پورنوگرافی دارد. سیگفرد لاولی و

راجرز در پژوهشی، کسانی را که از اینترنت برای پورنوگرافی استفاده می‌کنند با کسانی که چنین استفاده‌ای ندارند، مقایسه کردند. استفاده‌کنندگان محتوای پورنوگرافی، سطح بالاتری از استثمار اخلاقی و همچنین سطح پایین‌تری از رفتارهای اخلاقی را نشان دادند. این افراد در حالی که ممکن است استفاده از پورنوگرافی را امری غیرقانونی و غیرقابل پذیرش از نظر اجتماعی تلقی کنند، اما این کار را برای خودشان امری غیراخلاقی نمی‌دانند. در بررسی ویژگی روانی این افراد، میدلتون و همکارانش به این نتیجه رسیدند که بیشتر این مجرمان حالت‌هایی از کمبود عاطفی و بی‌ثباتی روانی دارند و این مسئله بیشترین دلیل روی آوردن آنان به پورنوگرافی در فضای سایبر است تا از این حالات منفی خود خارج شوند. در حمایت از این نظر، واگان، کوالی و تایلور بیان داشته‌اند که برای برخی مجرمان، نه همه، دسترسی به این تصاویر در اینترنت به عنوان مکانیزمی برای رهایی از وضعیت‌های سخت روانی است. در فضای مجازی نمی‌توان مانند فضای واقعی نقش بسیار برجسته‌ای برای پلیس در نظر گرفت. در حوزه‌هایی نیز که پلیس نقش دارد، نیازمند فناوری‌های نو است. آنچه در این فضا، کارآمد است، هوشیاری کاربران است و این نیازمند آگاهی و آموزش است. در این میان، نظارت والدین و مربیان مدارس بسیار مهم است. این مهم با کنترل و نظارت بر عملکرد سایت‌های فعال در زمینه کجروی ممکن است. برای مبارزه با هرزه‌نگاری سایبری، لازم است که کشورها، قوانین هماهنگی در این زمینه وضع کنند. تا مرتکبان جرم از خلأ قانونی به نفع خود استفاده نکنند. اقداماتی مانند کنترل داده‌های ورودی و خروجی اینترنت، فیلترینگ و بکارگیری پلیس فضای مجازی از اقداماتی هستند که می‌توانند فضای اینترنت را امن نگه دارند.

منابع

- احمدوند خلیل اله، مرتضوی سیده فاطمه. (۱۳۹۹). واکاوی تاثیرپذیری پدیده طلاق از فضای سایبر و شبکه های اجتماعی، دوره ۴، شماره ۱۵.
- اردبیلی، محمد علی. (۱۳۸۸). حقوق جزای عمومی. تهران: نشر میزان.
- اسپرلینگ، ابراهیم. (۱۳۸۱). روان شناسی با روش علمی در شناخت ماهیت آدمی. مترجم محی الدین بناب. تهران: نشر روز.
- انصاری، جلال. (۱۳۹۷). بررسی تطبیقی سیاست جنایی ایران و آمریکا نسبت به جرائم کلاهبرداری و سرقت سایبری) با نگاهی اجمالی بر فقه امامیه. رساله دوری دکتری، حقوق کیفری و جرم شناسی، استاد راهنما سعیدعزازاده، دانشگاه آزاد واحد ساوه، دانشکده علوم انسانی.
- دانش. تاج زمان. (۱۳۸۱). دانش، مجرم کیست - جرم شناسی چیست؟ تهران: انتشارات کیهان.
- توسلی، غلامعباس. (۱۳۸۴). نظریه های جامعه شناسی. تهران: انتشارات سمت
- حسینی، سیدحسین، صالح آبادی، زهرا و حسینی نیز سیده ساعد. (۱۳۹۸). بررسی تطبیقی هرزه نگاری در حقوق ایران و آمریکا. دوره ۱۵، شماره ۲، (پیاپی ۱۱۲).
- دورکیم، امیل. (۱۳۸۳). صور بنیانی حیات دینی. ترجمه باقر پرهام. تهران: نشر مرکز.
- ستوده، هدایت الله و دیگران. (۱۳۷۸). روان شناسی جنایی. تهران: انتشارات آوای نور.

- شامبیاتی، هوشنگ. (۱۳۸۹). بزهکاری اطفال و نوجوانان. تهران: انتشارات ژوبین (مجد).
- قاسم زاده لیاسی، فلور و ریسی دزکی، لیلا. (۱۳۹۹). کاربست قوانین و مقررات ارتباطی در صیانت از حریم خصوصی شهروندان در فضای سایبر. نشریه: مطالعات حقوق عمومی (حقوق). دوره ۵۰، شماره ۲.
- کاوه، سعید. (۱۳۸۶). عکس و فیلم پورنو گرافی. تهران: ن شر سخن.
- کسل، انبل، و و گلاین بر اشتین. (۱۳۸۳). رفتار جنایی. مترجم مرکز تحقیقات و پژوهش‌های ناجا. تهران: انتشارات مرکز تحقیقات و پژوهش‌های ناجا.
- کی‌نیا، مهدی. (۱۳۸۸). مبانی جرم‌شناسی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- مظلومان، رضا. (۱۳۵۵). کروموزوم و جنایت. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- ملاعلی، آرش، ملاعلی، آرش. (۱۳۸۹). پرده داری نوین (تاریخچه ای از برده داری سنتی و بررسی معضل جهانی قاچاق زنان و کودکان در هزاره‌ی سوم میلادی). تهران: انتشارات نزهت.
- ملک زاده، سلیمان و مهدی مقیمی. (۱۳۹۶). پیشگیری از جرایم سایبری (سیاست‌ها و راهبردهای بین المللی). تهران: انتشارات پژوهشگاه انتظامی و مطالعات اجتماعی ناجا.
- موحدی، محمد مهدی. (۱۳۸۲). دانستنی‌های زناشویی. تهران: نشر علم.
- مهدوی ثابت، محمدعلی و عبدالهی سامان. (۱۳۹۹). ایمن سازی کودکان از آسیب‌ها و تهدیدات فضای سایبر (با تاکید بر اقدامات پلیس بین الملل). نشریه مطالعات بین المللی پلیس، دوره ۱۱، شماره ۴۳.
- میرزایی، بهشته و پازند، افسانه. (۱۳۷۸). روانشناسی جنایی. تهران: انتشارات آوای نور.
- نجفی ابرند آبادی، علی حسین و بیگی، هاشم. (۱۳۷۲). دانشنامه جرم‌شناسی. تهران: انتشارات گنج دانش.
- نجفی توانا، علی. (۱۳۹۹). جرم‌شناسی. تهران: آموزش و سنجش.
- نوریها، رضا. (۱۳۸۹). زمینه جرم‌شناسی. تهران: انتشارات گنج دانش.
- ولیدی، محمد صالح. (۱۳۸۵). حقوق جزای اختصاصی «جرایم علیه عفت و اخلاق عمومی و حقوق و تکالیف خانوادگی». تهران: موسسه انتشارات امیرکبیر.

- T. Goldberg, William. (2011). Two nations, one web: Comparative legal approaches to pornographic obscenity by the United States and the United Kingdom. Boston University Law Review.

- Wu, N. S., Lu, Y., Sterling, S., & Weisner, C. (2004). Family Environment Factors and Substance Abuse Severity in an HMO Adolescent Treatment Population. Clinical Pediatrics, 43 (4).

Abstract

Pornography or pornography is one of the most important crimes against public morality and decency and has a direct impact on society. therefore; The main purpose of this research is to analyze and explain the criminology of cyber pornography and the role of

society in confronting and preventing it. The increasing spread of Internet sites and the need and necessity of using the Internet by users, the majority of whom in our country are young and the dominance of Western culture promoting humanism over cyberspace and the proliferation of pornographic sites that attack religious cults in particular. Given the soft war of the West against our country, this issue should be one of the high priority cases. The research method is descriptive-documentary and information has been collected using library resources and Internet sites. Findings of this research In response to the research question - What are the causes of the prevalence of Internet pornography in Iranian society? - The results of the research show; Structural, cultural, social and economic factors are among the most important causes of the prevalence of cyber pornography. Research results show; The impact of the victim's role in the process of cyber pornography, as well as its punishment in the UK, has made the issue of restorative justice and its function in relation to this crime very bold and effective.

Keywords: Pornography, Criminology, Society, Prevention.

